

**Mubina Moker, *Šejh Hasan Kaimija – sin vremena*,
Naučnoistraživački institut "Ibn Sina", Sarajevo i Institut
za društvena i religijska istraživanja, Tuzla, 2019, 170 str.
+ faksimili**

Šejh Hasan Kaimija bio je sufija i pjesnik, angažovani intelektualac i narodni aktivista XVII st., čije su djelo i društvena interakcija izazivale kontroverze među historičarima i književnim kritičarima. Njegov *Divan* sadržajno ukazuje na snažnu ezoterijsku dimenziju i pozivanje na potragu za znanjem i pravim a ne iluzornim stvarima. I njegova je poezija, kao i poezija drugih Bošnjaka, sadržinski i idejno bila sazdana na Ibn Arabijevoj doktrini *transcendentnog jedinstva Bitka*. Dok su u književnoj kritici njegove socijalno-kritičke kaside na bosanskom i vizionarska poezija na osmanskome jeziku bile predmet polemike, one su u narodu bile popularne. Posebno je vizionarska poezija, *Varidat* bila cijenjena zbog svoje eshatološke dimenzije i bila je čitana i prepisivana stoljećima iza njega.

Imajući u vidu kontroverze u pogledu njegove poezije i angažmana, smatramo da je ličnost šejha Hasana Kaimije poželjna tema u savremenim razmatranjima i u novim perspektivama, što nam nudi knjiga dr. Mubine Moker.

Knjiga je strukturirana na kratkim poglavljima koja čitatelja potiču na kritičko čitanje. U nastavku ćemo predstaviti poglavlja (navedena u kurzivu).

U *Uvodu* (str. 13–24) autorica daje historijski i socijalni kontekst pojave Kaimije i njegov životopis te podizanje tekije Silahdar Mustafapaše, poznate kao Sinanova tekija, čiji je prvi danas poznati šejh bio Hasan Kaimija. Dokumentacija vezana za tekiju i silsilu njenih pročelnika (šejhova) bila je uništena još u vrijeme Eugena Savojskog i njegove paljevine Sarajeva 1697. godine. Zbog toga su nam dragocjeni

podaci iz izvora vezani za Kaimiju važni i za pisanu prošlost Sinanove tekije, kao i kaderijskog reda kojem je pripadao Hasan Kaimija. Historijskom kontekstualizacijom i pregledom izvora i literature u poglavlju *Povijesni lik Hasana Kaimije* (str. 25–44) autorica iznova rekonstruira dijelove njegove biografije te revidira ustaljene poglede i reinterpreтира podatke koji se navode u istraživanjima i literaturi.

Što se tiče istraživanja iz perspektive tesavvufa Mubina Moker je u *Naš je Pir Šejh Abdul-Kadir* (str. 33–44) posvetila dužnu pažnju duhovnom obrazovanju Kaimije i njegovim relacijama sa tarikatima kaderija i halvetija, za koje su mu bile izdate idžazetname. U tom smislu je veoma indikativno poglavlje *Prisustvo žene na tesavvufskoj sceni* (str. 45–59), u kojem autorica iznosi opservacije gradeći okvir za svoju argumentaciju. Naime, dr. Moker razmatra podatke iz izvora i postavlja hipotezu da je poznata Kaimijina tekija – vekilhana na Ćumuriji bila mjesto za okupljanje žena derviša kaderijskog tarikata. Autorica u vezi s tim daje objašnjenje o *badžijanijskom đulu*, simbolu ruže na kapi badž-kaduna pod prisegom (ahd-i bej'at), kojeg su nosile pripadnice kaderijskog tarikata iz Sarajeva.

Pjesništvo Hasana Kaimije (str. 61–78) razmatrano je u okviru poetoloških odlika, čija metrika ne slijedi ustaljenu poetsku strategiju u pogledu aruza, što je izazivalo kritike književnih čistunaca. Međutim, Kaimija je očigledno svoju poetsku strategiju gradio na sadržaju a ne na formi. U tom smislu, interpretacija iz perspektive imanentne kritike teksta a posebno *Varidata* jeste novina koju nudi autorica. Poređenje životnih i duhovnih staza Attara iz Nišabura i Kaimije iz Sarajeva opservira se u *Dah Nišabura u Sarajevu* (78–92), budući da njihova poezija ima duhovnu vizuru unutar iste metafizike pamćenja, koja iznova artikulira i poetizira Ibn Arebijevu doktrinu 'transcendentnog jedinstva Bitka'. Autorica pravi poređenja između ove dvojice sufija i pjesnika, čije su sudbinske i duhovne veze snažne, jer se napajaju s Izvora unutar istog duhovnog sistema metafizike imaginacije, tj., spoznaje proistekle iz neposrednog iskustva svijeta stvaralačke imaginacije. Put duhovnog sazrijevanja, kao i duhovna iskustva i spoznaje Kaimije (*Duhovni sejri suluk*, str. 93–107), Mubina Moker iščitava iz njegovih poetskih zapisa. U fokusu sufijinog duhovnog zrenja je ljubav kao pokretački impuls, usljed koje *na koncu, iščezavaju i ašk i ašik i Ma'šuk i ostaje On iz Kojeга sve*

istječe i u Kojega sve utječe (str. 106). Poglavlje *Legende ili kerameti Šejha Kaimije* (str. 108–116) predstavlja dekonstrukciju popularnih legendi o Kaimiji, koje dr. Moker učitava kao keramete Božijih prijatelja.

S obzirom da nije bilo puno historijskih izvora, Hasan Kaimija je ostao nerasvijetljena ličnost, kao i događaji vezani za njega, što je za posljedicu imalo proturječne umjetničke zapise, koji su, također, predstavljeni u nevelikom pregledu književnog opusa posvećenog šejhu Kaimiji (str. 117–121).

Stranac u vremenu (str. 122–128) zaključno je razmatranje dr. Moker o Kaimiji, putniku duhovne staze koji je iskusio *gurbet* – usamljeničtvo, kao osobenost duhovnog odbačenika, odnosno zaljubljenika kada više nije on subjekt duhovnih stanja (Ibn al-waqt, Sin vremena) već je vrijeme njemu podložno te stoga može transcendirati bilo koje od njih.

Prilozi, izvori, literatura i indeks imena pojmova (str. 129–170) su na kraju knjige inkorporirani kao relevantni dijelovi studije.

Ovom studijom o Kaimiji iz novih perspektiva, autorica se

legitimira analitičkim instrumentarijem koji stavlja u pogon u svojstvu akademskog istraživača i s habitusom kritičara. Analitičkim ispitivanjem izvora i literature dr. Moker iz novih uglova sagledava Kaimiju kao sufiju, pjesnika i društvenog aktivistu te argumentiranim saznanjima otklanja nedoumice, odnosno nedorečenosti u pogledu njegovog socijalnog i intelektualnog angažmana, ali i društvenog uticaja u vremenu u kojem je živio.

Smatramo da je Mubina Moker, slijedeći dobru akademsku praksu, svojim istraživanjima iz novih perspektiva upotpunila neke aspekte historijskog bivanja šejha Hasana Kaimije, nastavljajući na platformi onoga u čemu su prethodni istraživači dali svoj vrijedni doprinos na različitim razinama. Iščitavanjem primarnih i sekundarnih izvora iz novih perspektiva, kao što je to učinila dr. Moker u ovoj studiji, moguće je osvijetliti druge segmente ličnosti, kao što je Hasan Kaimi-baba.

Sabaheta Gačanin